

доцільно говорити про нормотворчість, ментальність, державну політику тощо, автор вважає за необхідне акцентувати увагу на існуванні інформаційно-правового простору, в якому існує дане економічне явище.

Таким чином, виконане нами дослідження дозволило сформувати логічну модель поняття інфраструктура, що є першим елементом розробки концептуального базису її регулювання. Серед подальших питань дослідження, які вважаємо актуальними, слід виділити розробку структурних параметрів

1. Внукова Н.Н. Методологические проблемы развития системы рыночной инфраструктуры. – Харьков: СВНЦ НАН Украины, АО «НТИ» ТТР», 1998. – 16 с.

2. Новый экономический и юридический словарь / Под ред. А.Н.Азриляна. – М.: Институт новой экономики, 2003. – 1088 с.

3. Кокорев В. Институциональная реформа в сфере инфраструктуры в условиях естественной монополии // РАН Вопросы экономики. – 1998. – №4. – С. 115-133.

4. Иншаков О.В., Русскова Е.Г. Инфраструктура рыночного хозяйства: системность исследования // Вестник СПбГУ. Сер.5. Вып.2. – СПб., 2005. – С.28-37.

5. Беленький П. Теоретико-методологічні засади дослідження інфраструктурних трансформацій в конкурентній економіці // Регіональна економіка. – 2004. – №3. – С.96-105.

6. Інфраструктурне забезпечення конкурентної економіки регіонів (методологія і механізм) / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Наук. ред. д.е.н., проф. П.Ю.Беленький. – Львів, 2002. – 203 с.

7. Соболев В.М. Формирование рыночной инфраструктуры в переходной экономике индустриального типа: общие черты и особенности в Украине. – Харьков: Бизнес-информ, 1999. – 304 с.

8. Ткач А.А. Базисні інститути ринкової інфраструктури в трансформаційній економіці // Економіка розвитку: Наук. зб. Вип.92 [30]. – Харків: ХДЕУ, 2004. – С. 50-54.

Отримано 07.02.2006

УДК 621.9

О.С.ІВАНІЛОВ, д-р екон. наук, Н.В.ОПІКУНОВА, Г.Б.ДОБРИВЧЕНКО

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Розглядається механізм дії конкуренції та його недосконалість на українському ринку. Неефективність дії конкуренції призводить до низької конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Для підвищення конкурентоспроможності пропонується систематизувати послідовність дій, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Розглянута система показників, призначена для комплексного аналізу поточної конкурентоспроможності підприємства.

Конкуренція – це центр ваги всієї системи ринкового господарства, вона є тим механізмом, який приводить економіку в динамічний рух, сприяє її ефективному функціонуванню, постійному оновленню та удосконаленню [5].

Якщо розглядати механізм дії конкуренції на практиці, то необхідно звернути увагу на те, що в розвинених країнах ефективність цього механізму існує давно і він є налагодженим. В Україні ж зараз функціонує механізм недосконалої конкуренції. Це явище відстежується ще з часів отримання незалежності нашою державою, коли на початку 90-х років минулого століття в українській економіці повсюдно панував монополізм. Хоча у ході ринкових перетворень і було ліквідовано більшість монопольних структур, проте частка монопольного сектора у ВВП становить ще близько 40%. Вона надмірна і є одним з факторів, які гальмують економічний розвиток країни [2].

Такий стан економічної ситуації в нашій державі змушує зробити висновок, що доки механізм конкуренції не зазнає змін, вітчизняні підприємства будуть відзначатися низькою конкурентоспроможністю.

Конкурентоспроможність є однією з важливіших інтегральних характеристик, що використовуються для аналізу економічної ситуації як загалом у народному господарстві України, так і щодо окремого товаровиробника. Як правило, її використовують як критерій оцінки та ефективності економічної діяльності суб'єктів господарювання. На сьогодні існує велика кількість літератури та різноманіття думок з приводу поняття „конкурентоспроможність”, його розуміння, визначення як категорії та методів оцінки. Механізм дії конкуренції та значення терміну „конкурентоспроможність” розкривається в працях таких відомих науковців: С.М.Ілляшенка, І.П.Чепурного, Р.А.Фатхутдінова [3-5] та ін. Цей список є далекий від свого закінчення, тому що в теоретичному плані теорія конкурентної економічної поведінки загалом далека від завершення в багатьох аспектах. Тому на даному етапі її розвитку знайти певний механізм, покликаний забезпечити конкурентоспроможність підприємства, ще досить проблематично. У літературі не часто розглядаються конкретні підходи, методи та інструменти саме забезпечення конкурентоспроможності організацій.

У практичній площині проблема забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів ринкових відносин є більш значущою, ніж в інших країнах. Це пов'язано з тим, що в радянський період розвитку вітчизняної економіки конкурентоспроможності як об'єктивній економічній категорії ні в теорії, ні тим більше на практиці не приділялося гідної уваги. Тому одним з невирішених досі питань є таке: „Чи існує взагалі конкретна схема забезпечення конкурентоспроможності підприємства?”

Вирішувати проблему низької конкурентоспроможності підприємства слід з позицій спеціального управлінського впливу. Дана проблема повинна мати чітке відображення в цілях і завданнях стратегії

підприємства і конкретизуватися у політиці за головними напрямками його господарської діяльності – маркетингової, операційної, фінансової. У зв'язку з цим необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємства слід розглянути розробку методів, які б базувалися на прогнозуванні розвитку зовнішнього середовища та визначенні ролі і місця підприємства на ринку.

Одним з авторів, хто спробував впорядкувати механізм забезпечення конкурентоспроможності, є проф. Р.А.Фатхутдінов, яким була розроблена схема досягнення конкурентоспроможності та вибору базових ринків, зображена на рис.1 [4].

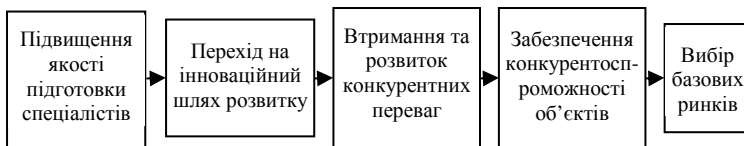

Рис.1 – Логічний ланцюг забезпечення конкурентоспроможності об'єктів і вибору базових ринків

Головні недоліки цієї схеми, на нашу думку, полягають в наступному.

По-перше, вона складається з недостатньої кількості елементів, які лише абстрактно та віддалено дозволяють уявити механізм забезпечення конкурентоспроможності. По-друге, в ланцюзі спостерігається певна тавтологія. Це виражено в тому, що одна його ланка несе зміст всього ланцюга.

Проаналізувавши поняття конкурентоспроможності, розглянувши різноманіття конкурентних переваг підприємства та методики їхньої оцінки, послідовність дій, що забезпечують конкурентоспроможність підприємства, можна представити за допомогою схеми, наведеної на рис.2.

Показники, з яких складаються сфери конкурентних переваг організації, наведені в таблиці [3].

Не існує єдиного показника, щоб визначити ті параметри сфери конкурентних переваг, які призводять до низької конкурентоспроможності організації і потребують корекції. Пропонується скористатися системою нормативів, яка була розроблена проф. Р.А.Фатхутдіновим.

Норматив встановлює мінімально або максимально припустимі значення параметрів конкурентоспроможності. При порівнянні поточних показників організації з нормативами стає очевидним відхилення

параметра, що потребує додаткових заходів щодо підвищення ефективності його функціонування [4].

Рис.2 – Механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства

Після встановлення нормативів оцінюється поточний рівень конкурентоспроможності підприємства. Він виражається через економічні та фінансові показники. В умовах ринкових відносин не має уніфікованої системи показників ефективності функціонування фірми. В цій якості застосовуються показники рентабельності продаж, капіталу, активів, продукції, а також продуктивності праці, оборотності капіталів, ліквідності. Кожен з них виконує свою роль. До єдиного інтегрального показника їх привести важко, тому можна аналізувати стан підприємства за допомогою загальноживаної схеми аналізу ділової активності [1].

Для ефективної дії запропонованого механізму особливу увагу слід приділяти розробці нормативів з комплексного розвитку виробництва. Пропонується розподілити нормативи комплексного розвитку на наступні групи: інформаційний розвиток управління, соціальний розвиток колективу, організаційний розвиток управління, технічний розвиток виробництва, безпека виробництва та навколишнього середовища. Для аналізу поточного стану підприємства в межах комплексного розвитку буде доцільним розраховувати наступні показники: інтегральний показник ефективності використання ресурсів, інтегральний

показник рівня організації праці та інтегральний показник стійкості продавця на ринку [4].

Сфери і показники конкурентних переваг підприємства

Сфера конкурентних переваг	Показники конкурентних переваг
Виробництво	Технологія
	Ефективність виробництва
	Якість товару
	Мобільність виробництва
	Економія на масштабах виробництва
Взаємовідносини із зовнішніми організаціями	Контроль каналів збуту
	Впливові контакти в галузі
	Підтримка уряду
	Доступ до фінансових ресурсів
	Доступ до матеріально-технічних ресурсів
Організаційні показники	Розміри підприємства
	Рівень мобільності
	Досвід роботи
	Ефективність менеджменту
	Фінансова потужність
Кадри	Розміри ресурсної бази
	Кваліфікація персоналу
НДДКР	Досвід практичної діяльності
	Наявність науково-дослідницької бази
Маркетинг	Імідж підприємства
	Розміри та кількість цільових ринків
	Знання споживачів
	Переваги в інформації
	Ефективна цінова стратегія
	Ефективна комунікаційна політика
	Високий рівень сервісу
	Ефективна стратегія товарообігу

У ринковій системі господарювання конкурентоспроможність є однією з ключових категорій, оскільки в ній сконцентровано виражені економічні, науково-технічні, виробничі, організаційно-управлінські та інші можливості не лише одного підприємства, а й економіки країни в цілому.

Наведений вище механізм систематизує послідовність дій, призначених для аналізу поточного стану організації, а розрахунок показників виявляє відхилення параметрів конкурентоспроможності від норми. За допомогою цієї різниці можна швидко знайти слабе місце організації і, застосувавши комплекс конкретних заходів, усунути недоліки.

Теорія конкурентної поведінки суб'єктів господарювання загалом

є далекою від завершення, тому запропонований механізм не остаточний, а є лише фундаментом для подальших наукових розробок.

1.Ковалев В.В.Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 512 с.

2.Костусев О. Захист економічної конкуренції в Україні: стан і проблеми // Економіка України. – 2003. – №7-8. – С.4-11,18-19.

3.Маркетинг: бакалаврський курс / За заг. ред. д.е.н., проф. С.М.Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 970 с.

4.Фатхутдинов Р.А. Стратегический маркетинг. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 448 с.

5.Чепурной И.П. Конкурентоспособность продовольственных товаров. – 2-е изд. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2005. – 120 с

Отримано 07.03.2006

УДК 658.589

Д.О.ТИШЕНКО

Харківський національний економічний університет

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Пропонуються етапи формування стратегії інноваційного розвитку на основі її визначення як загальної стратегії підприємства за напрямками розвитку та зростання.

У процесі формування стратегії розвитку підприємства велику роль відіграє послідовність та зміст етапів її формування, що зумовлюється значенням та розумінням самого поняття стратегії інноваційного розвитку, сприйняттям споріднених категорій та класифікації стратегій підприємства.

Цій проблематиці присвячено багато робіт вітчизняних та іноземних дослідників, серед яких І.Ансоф, Р.Фатхутдінов, І.Бузько, В.Ландик, А.Тріфілова, В.Пастухова, Г.П'ятницька [1-7] та ін.

Але, не дивлячись на велику кількість досліджень в галузі стратегічного управління підприємством, деякі питання, пов'язані з формуванням стратегії, залишилися нерозв'язаними. Серед таких питань особливої уваги необхідно приділити формуванню стратегії інноваційного розвитку, оскільки з кожним роком її актуальність збільшується, а єдиної визнаної бази щодо послідовності, змісту та сутності етапів її формування в даний час не існує.

Тому метою даної статті є формування методичних основ щодо визначення етапів формування стратегії інноваційного розвитку підприємства.

У сучасній економічній літературі найбільш узагальнено можна виділити два підходи до формування стратегії інноваційного розвитку.